

Viitanen Eerika (KO)

Aihe: VL: Selitys esteellisyysovitteseen

Lähettäjä: Voima Petri (KO) <petri.voima@oikeus.fi>
Lähetetty: torstai 28. joulukuuta 2023 14.25
Vastaanottaja: Viitanen Eerika (KO) <eerika.viitanen@oikeus.fi>
Aihe: VL: Selitys esteellisyysovitteseen

Lähettäjä: Saarikoski Markku (KO) <markku.saarikoski@oikeus.fi>
Lähetetty: torstai 30. marraskuuta 2023 14.07
Vastaanottaja: Voima Petri (KO) <petri.voima@oikeus.fi>
Kopio: Saarikoski Markku (KO) <markku.saarikoski@oikeus.fi>
Aihe: Selitys esteellisyysovitteseen

SELITYS esteellisyysovitteseen

Tausta

Kantaja on katsonut, että olisin esteellinen toimimaan asiassa kärjätuomarina sillä perusteella, että olen nimitetty Valtioneuvoston toimesta kaudeksi 16.9.2021-16.9.2024 Valtakunnansovittelijan toimiston sivutoimiseksi työriitasovittelijaksi, koska mainittu asema olisi niin lähellä asemaa asiassa toisena vastaajana olevaan Suomen Valtioon/Valtioneuvostoon, jonka toiminnan väitetystä virheellisyydestä kanteessa on kysymys, että objektiivisyyttäni asiassa kärjätuomarina toimimiseen olisi syytä perustellusti epäillä.

Kantaja on lisäksi katsonut, että koska mainittu sivutoimeni ei ilmene niin sanotusta Sisi -rekisteristä, eli tuomareiden sivutoimi- ja sidonnaisuusrekisteristä, on hänellä ollut mahdollisuus esittää esteellisyysovite vasta saatuaan vasta 9.11.2023 edellä mainittua nimitystäni koskevan tiedon.

Totean, kuten kantaja mainitseekin, että Sisi- rekisterissä on merkittynä Työtuomioistuinta koskeva sivutoiminen asiantuntijajäsenen tehtäväni kaudelle 1.1.2019-31.12.2023, mutta että mainittu Valtakunnansovittelijan toimiston sivutoiminen sovittelijan tehtävä 20.9.2021-19.9.2024 on jäänyt sinne toistaiseksi vastuuviranomaiselta ja itseltäni epähuomioissa merkitsemättä. Olen tehnyt Sisi- rekisteriin 27.11.2023 edellä mainittua tehtävää koskevan ilmoituksen ja lisäyksen, joka ilmoitus on OM:n tarkastettavana ja hyväksyttävänä.

Totean, että sivutoimeni työriitasovittelijana Valtakunnansovittelijan toimistossa perustuu 17.9.2021 Helsingin kärjäoikeuden laamannilta saamaani sivutoimilupaan, joka päätös on julkinen (HKIKO 1987/2021). Samoin Valtioneuvoston sivutoimeani koskeva nimityspäätös on julkinen. Siitä on myös tiedotettu nimitysajankohtana julkisesti. Sillä, että tieto puuttuu Sisi- rekisteristä, ei luonnollisesti ole mitään syy-yhteyttä tai liitääntä siihen, että olen tullut otsikkoasian käsittelijäksi vuoden 2022 syksyllä.

Esteellisyysarviointi

Kuten oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 2 momentista ilmenee, tuomaria ei pidetä esteellisenä pelkästään sen vuoksi, että hänen käsittelemänsä asian asianosaisena on valtio, kunta tai muu julkisyhteisö. Lainkohdan esitöissä todetaan valtion poikkeavan muista työnantajista ja että palvelussuhde valtioon ei tavallisesti synnytä sellaista lojaalisuutta, joka antaisi perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta. Virka- tai työsuhde kunnassa, valtion laitoksessa tai tietyllä hallinnonalalla

saattaa kuitenkin aiheuttaa esteellisyyden. Käsiteltävänä olevan asian laatu ja tuomarin suhde asianosaiseen voivat nimittäin yhdessä vaikuttaa niin, että tuomarin puolueettomuus voidaan perustellusti kyseenalaistaa. Huomiota kiinnitetään tällöin siihen, mikä valtion laitos tai hallinnonala on oikeudenkäynnissä asianosaisena. Esimerkkinä mainitaan, että virka- tai työsuhde Metsähallitukseen saattaa vaarantaa tuomarin puolueettomuuden luonnonsuojeluun liittyvässä asiassa, jossa Metsähallitus vaatii luonnonsuojelualueen haltijana korvausta toiselta asianosaiselta. (HE 78/2000 vp s. 40.)

He 78/2000 s todetaan edelleen, että mikä tahansa suhde asianosaiseen ei voisi olla esteellisyyden peruste. Säännöksessä on erikseen mainittu tuomarin ja asianosaisen välinen palvelussuhde. Palvelussuhde saattaa taloudellisen riippuvuuden ohella synnyttää sellaista lojaalisuutta työnantajaa kohtaan, että tuomarin puolueettomuutta ja riippumattomuutta työnantajan asiassa voi olla syytä perustellusti epäillä. Myös toimeksiantosuhte saattaa olla taloudelliselta merkitykseltään ja muutoinkin palvelussuhteeseen verrattavissa. Voimassa oleva laki ei tunne tällaista esteellisyydenperustetta. Hallintomenettelylain mukaan virkamies on esteellinen, jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa. Yksin työ- tai virkasuhdetta valtioon, kuntaan tai muuhun julkisyhteisöön ei kuitenkaan voitaisi pitää perustelluna aiheena epäillä tuomarin puolueettomuutta. Tällainen palvelussuhde ei yleensä synnyttäne sellaista lojaalisuutta työnantajaa kohtaan, että suhteen voitaisiin arvioida vaikuttavan tuomarin ratkaisukykyyn. Palvelussuhteen lisäksi voi tuomarin ja asianosaisen välillä vallita suhde, jonka vuoksi tuomarin kykyä asian tasapuoliseen käsittelyyn voidaan perustellusti epäillä. Tällaiseen epäilyyn vaikuttaa luonnollisesti käsiteltävänä olevan asian laatu. Ehdotuksen mukaan tuomari voi olla käsittelemättä esimerkiksi pankkia koskevaa asiaa, jos hän on aikaisemmin toiminut pitkään pankin hallintoneuvoston jäsenenä. Tuomareita on viime aikoina pyritty jääväämään varsin kevyinkin perustein. Jotta näin ei meneteltäisi vastaisuudessa, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan tavanomaisena pidettävään asiakkuuteen tai omistukseen perustuva suhde asianosaiseen ei ole peruste tuomarin esteellisyyteen. Jutun laadusta riippumatta tuomari voisi käsitellä esimerkiksi sellaisen kauppaliikkeen asiaa, jonka kanta-asiakas hän on.

Edelleen samassa He:ssä todetaan, että tuomari saattaa olla esteellinen käsittelemään asiaa silloinkin, kun hän ei ole esteellinen minkään erityisen esteellisyydenperusteen nojalla, mutta jokin muu seikka antaa aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan. Jotta epäily voisi olla perusteltu, esteellisyyden täytyy perustua seikkaan, joka voidaan jollain tavoin rinnastaa muihin säännöksiin sisältyviin esteellisyydenperusteisiin. Tällainen esteellisyydenperusteita täydentävä säännös sisältyi ehdotukseen.

Tuomaria on pidettävä esteellisenä, jos hänen puolueettomuutensa voidaan katsoa objektiivisesti arvioiden vaarantuvan. Tuomari on toisin sanoen esteellinen, jos ulkopuolinen henkilö ei voi vakuuttua hänen puolueettomuudestaan toimia tuomarina asiassa. Esteellisyysharkintaan vaikuttaa muun muassa tuomarin suhde käsiteltävään asiaan, asianosaisiin tai asiassa muutoin esiintyviin henkilöihin. Lähtökohtana on, että tuomarin puolueettomuuden vaarantava seikka on riittävästi yksilöitävissä ja objektiivisesti arvioiden hyväksyttävissä, jotta esteellisyydenperuste olisi käsillä.

Edelle selostetuin tavoin valtiota koskevassa esteellisyydenarvioinnissa huomiota kiinnitetään siihen, mikä valtion laitos tai hallinnonala on oikeudenkäynnissä asianosaisena. Kanteen kohteena olevassa tapauksessa kanteen mukaan Valtiota edustaa Sosiaali- ja terveysministeriö, jonka toiminnan kritisoinnissa niin sanotun koronatodistusta koskevan lainsäädännön käyttöönottoedellytysten osalta kanteessa erityisesti on kysymys. Sivutoimeni Valtakunnansovittelijan toimistossa on Työministeriön alaisuudessa. En näe, että sivutoimeni voisi objektiivisesti arvioiden vaarantaa puolueettomuuttani asian käsittelijänä. Sivutoimessani sovittelen ammattiliittojen välisiä työriita-asioita, enkä ole tekemisissä Valtion muiden hallinnonalojen toimintojen saati lainsäädäntöhankkeiden kanssa millään tavoin. Taloudelliselta merkitykseltäänkin sivutoimeni on suhteellisen vaatimaton. Sivutoimessani en siis ole ollut missään tekemisissä kanteen kohteena olevien asioiden arvioinnin suhteen.

Edellä kerrotuin perustein katson, että esteellisyydenväite tulisi hylätä.

Markku Saarikoski
käräjätuomari
Helsingin kärjäoikeus
markku.saarikoski@oikeus.fi
p 0295644482